

Lp Laidi Surva
Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Teie: 17.01.2024 nr 7-1/662

Meie: 30.01.2024 nr RP-1-6/24/126

Arvamus Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb migrantide smugeldamist

Prokuratuur tänab Teid võimaluse eest anda arvamus Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb migrantide smugeldamist.

Direktiivi ettepaneku üldeesmärk on ennetada ja tõkestada Euroopa Liitu kolmandatest riikidest pärit kodanike ebaseaduslikku rännet. Selleks nähakse liikmesriikidele kohustusena võtta kasutusele ebaseadusliku rände hõlbustamisega seotud kuriteod, tagada smugeldamisega tegelevate kuritegelike võrgustike tulemuslik uurimine ja karistamine, sealjuures karistuste ühtlustamine, mille määramisel võetakse arvesse kuriteo raskusastet ning mis tagab, et rände organiseerijad, kihutajad ja kaasaaitajad ei saaks hakata valima riike, mille kaudu tegutseda. Lisaks nähakse ette kohtualluvuse laiendamine, kui smugeldamise katse ebaõnnestub, kuid sellega on põhjustatud kolmanda riigi kodaniku surm, samuti liikmesriikide vahendite suurendamine ja andmete kogumise ja aruandluse parandamine. Need eesmärgid on võitluses organiseeritud kuritegevusega ja inimkaubandusega selle mistahes vormides ning inimelude kaitsmise vajadust arvestades nõustumisväärsed ja prokuratuur toetab neid.

Teod, mis tuleb liikmesriikidel kriminaliseerida, on seotud kolmandatest riikidest pärit isikute ebaseadusliku rände hõlbustamisega seoses tulu saamisega või selle saamise eesmärgil ning juhul, kui on oht tekitada isikule raske tervisekahjustus, raskendavatel asjaoludel raske tervisekahjustuse tekitamine või oht elule. Seega kannavad kriminaliseerimise eesmärgid vajadust võidelda organiseeritud kuritegevusega, mida pannakse toime kasu saamise eesmärgil ning säästa ohvrite elu ja tervist, mis on vaieldamatult karistusõiguslikult kaitsmist vajavad õigushüved.

Artiklid 3 ja 4 näevad ette kuriteod, mis tuleb liikmesriikidel siseriiklikku õigusesse üle võtta. Prokuratuuri hinnangul on ettepanekutes välja toodu suuremas osas juba varasemate KarS muudatustega hõlmatud. Karistusseadustikku on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu varasema direktiiviga 2002/90/EÜ ja nõukogu raamotsusega 2002/946/JSK seonduvalt lisatud kuriteokoosseisudena KarS § 259 – välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ning KarS § 259¹ – Eestis ilma seadusliku aluseta viibimise soodustamine.

Ettepanekuga soovitakse lisaks kuriteona määratleda kolmandate riikide kodanike avalik kihutamine, näiteks internetis, ebaseaduslikule Euroopa Liitu sisenemisele, Euroopa Liidust läbisõidule või Euroopa Liidus viibimisele. Ettepaneku kohaselt ei nõuaks selle lihtkoosseis tagajärge (kvalifitseeritud koosseisus näeb tagajärjena ette artiklis 4 kirjeldatud raskendavad asjaolud) ehk tegemist oleks abstraktse ohudeliktiga (vrd KarS § 151, § 250), mis on suunatud

konkreetssele sihtgrupile. Avaliku kihutamise kriminaliseerimine on suunatud ennetusele, et hoida ära kolmandatest riikidest pärit kodanikes tahtluse esilekutsumise või selle tugevdamise ebaseaduslikuks rändeks, mis võib kaasa tuua raskeid tagajärgi, sh inimelude kaotust. Prokuratuur toetab seda ettepanekut.

Ettepanekus nähakse ette senisest veelgi diferentseeritumate kuriteokoosseisude sätestamine ning karistuste karmistamine surmaga lõppenud juhtumites. KarS § 259 näeb ette vastutuse välismaalase üle riigipiiri ebaseadusliku toimetamise eest, sh on kriminaliseeritud nii välismaalase eluohtlikku või tema tervist raskelt kahjustada võivasse olukorda asetamine (vrd art 4 b). Analüüsida tuleb artiklis 4 toodud raskendavate asjaolude lisamise vajadus, kuivõrd praegune sõnastus ei näe raskendava asjaoluna ette artiklis 4 c) kuriteo toimepanemisel kasutatud jõhkrat vägivalda ning artiklis 4 d) kuriteo toimepanemist eriti haavata ohvri, sh saatjata alaealise suhtes. Kasutatavad terminid nagu *jõhker vägivald* ja *eriti haavatav isik* vajavad sisustamist. KarS tunneb seni haavatava seisundi mõistet (nt KarS §§-des 133 ja 138). Artikli 4 a) nõuded täidavad KarS § 255 ja 256 kuriteokoosseisud, mis moodustavad kogumi KarS §-ga 259. Samal alusel täidavad KarS §§-d 113, 114 või 117 artikkel 4 e) nõuded. Kuivõrd ettepanekuga soovitakse ühtlustada ka karistusmäärasid, ei pruugi surma, sh katse korral kehtiv seadus vastata ettepaneku tingimustele - näha sanktsiooni ülemmäärana ette vähemalt 15 aastat vangistust. Sellise ülemmäära näeb ette vaid KarS § 114, mis näeb ette vastutuse tapmise eest raskendavatel asjaoludel. Seega kokkuvõtvalt vajab siseriikliku õiguse vastavuses olemine direktiivi ettepanekutega täiendavat analüüsimist.

Kohtualluvuse osas on ettepaneku eesmärgiks kehtestada ühtsed reeglid, kuivõrd kuritegu on nii EL välispiiri ületamine kui liikmesriikide vaheline liikumine. Seoses artikliga 12 b) kui kuriteo toimepanija on kolmanda riigi kodanik, kelle tavapärane elukoht asub tema territooriumil, vajab analüüsimist KarS § 7 täiendamise vajadus. Väljaspool Eestit toimepandud kuriteo osas kehtib Eesti karistusseadus KarS § 7 lg 1 p 2 kohaselt, kui teo toimepanija on välismaalane, kes on Eestis kinni peetud ja keda ei anta välja.

Artiklis 9 esitatud ettepanekuga loetletud asjaolude lugemisega karistust raskendavateks asjaoludeks tuleb märkida, et raskendavate asjaolude loetelu on KarS §-s 58 kinnine. Kehtivas seaduses loetletud raskendavad asjaolud suures osas puuduvad ning vajadust raskendavate asjaolude loetelu täiendada või näha ette kvalifitseeritud koosseisus tuleb täiendavalt analüüsida, kuivõrd raskendavate asjaolude loetelu muutmine mõjutab kõiki kuritegusid.

Kokkuvõttes toetab prokuratuur Parlamendi ja Nõukogu direktiivi ettepanekut ja selle eesmäärke, kuid palub arvestada käesolevas arvamuses tooduga.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Parmas
riigi peaprokurör